

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כה

(בעמ' הקודם)

משנה: ואלו מציאות **חייב להכריז:** מצא פירות בתוך כלי, וסתם כלי יש לו סימן. או שהוא מצא כלי ריק כמות שהוא, וסתם כלי יש לו סימן. או שהוא מצא מעות בתוך כיס (= ארנק), וכיס יש לו סימן. או שהוא מצא כיס ריק כמות שהוא, וכיס יש לו סימן. או שהוא מצא פירות צבורים (= מכונסים יחד), ויבואר בגמ' מה הסימן שיש בהם. או שהוא מצא מעות צבורים, כגון שלושה מטבעות מונחים זו על גבי זו. או שהוא מצא כריכות דהיינו עומרים קטנים ברשות היחיד, שאם יש עליהם סימן הוא משתמר (כיון שאין שם בני אדם שידרסו עליהם וישחיתו את הסימן). או שמצא כיכרות של בעל הבית שיש בהם סימן. או שמצא חתיכות צמר שנקנו מבית האומן, ויש בהם סימן כיון שהן גזוזות בצורה שונה מחתיכות הצמר שבמדינה. או שמצא כדי יין ושמן שיש בהם סימן בטיט המרוח סביב המגופה. המוצא את כל אלו חייב להכריז כיון שיש בהם סימן.

גמרא: טעמא: דזוקא אם הוא מצא פירות בתוך הכלי או מעות בתוך הכיס אז אנו אומרים שהפירות שייכים לבעל הכלי והמעות לבעל הכיס, אבל אם מצא כלי ולפניו פירות או כיס ולפניו מעות, הפירות והמעות שייכים למוצא. ולמרות שאת הכלי (או הכיס) הוא יחזיר למאבד כיון שיש בו סימן, אבל את הפירות הוא ייקח לעצמו ואנו לא אומרים שהם נפלו מהכלי הזה.

תנינא וכו': וכן למדנו בכרייתא - מצא כלי ולפניו פירות או כיס ולפניו מעות הרי הפירות והמעות שלו, אבל אם מקצת מהפירות מונחים בתוך כלי ומקצתן על הקרקע חייב להכריז גם על הפירות, לפי שהדבר מוכיח שהפירות שעל הקרקע נפלו מהכלי, וחייב להחזירם למי שיתן סימן על הכלי.

קושיא: ורמינהו: והרי למדנו בכרייתא - מצא דבר שאין בו סימן ליד דבר שיש בו סימן, כגון מעות המונחים ליד כיס, חייב להכריז גם על המעות וגם על הכיס ויתן

את המעות לבעל הכיס. ואם בא בעל הכיס ונטל את הכיס ואמר שהמעות לא שייכים לו, זכה המוצא במעות. ע"כ הברייתא. וקשה מהרישא של הברייתא על הברייתא הקודמת וכן על משנתנו שאמרו שאם מצא כיס ולפניו מעות הרי המעות שלו.

רב זביד מתרץ: משנתנו וכן הברייתא הקודמת עוסקות במקרה שמצא גיגית מוטלת ולידה פשתן, שבוודאי הפשתן לא נפל ממנה, משום שאם הוא נפל ממנה היה נשאר בה מעט פשתן, וכן מדובר שמצא כיס ולידו מעות, שבוודאי המעות לא נפלו מהכיס, משום שאם הם נפלו ממנו היה נשאר בו מעט מעות, אבל הברייתא השניה עוסקת שמקרה שמצא סל ולידו פירות, שהדבר מצוי שהפירות יפלו מהסל ולא ישארו בו פירות כלל, ולכן יתכן שהם נפלו מהסל וחייב להכריז גם על הפירות.

רב פפא מתרץ: גם משנתנו וגם שתי הברייתות עוסקות בסל ופירות, אלא שהברייתא השניה עוסקת במקרה שנשאר מעט פירות בסל ולכן יתכן שהם נפלו מהסל, אבל משנתנו והברייתא הראשונה עוסקות במקרה שלא נשאר בסל כלום, שכיון שסתם סל יש לו שפה כפולה כלפי תוך הכלי, הרי שאם הם היו נופלים מתוכו היו נשארים בו מעט פירות כיון שהשפה שומרת עליהם שלא יפלו, ומכך שלא נשארו בו פירות כלל מוכח שהם לא נפלו מתוכו.

ואיבעית אימא: גם במשנתנו וגם בשתי הברייתות מדובר שלא נשאר כלום בכלי, אלא שהברייתא השניה עוסקת במקרה שפי הכלי מופנה לכיוון הפירות, ולכן יתכן שהם נפלו מהכלי, אבל משנתנו והברייתא הראשונה עוסקות במקרה שפי הכלי לא מופנה לכיוון הפירות, והדבר מוכיח שהם לא נפלו מתוכו.

ואיבעית אימא: גם במשנתנו וגם בשתי הברייתות מדובר שפי הכלי מופנה לכיוון הפירות, אלא שמשנתנו והברייתא הראשונה עוסקות במקרה שיש לסל שפה כפולה, ומכך שלא נשארו בו פירות כלל מוכח שהם לא נפלו מתוכו, והברייתא הראשונה עוסקת במקרה שאין לו שפה כפולה, ולכן יתכן שכל הפירות נפלו מתוכו.

*

למדנו במשנתנו - מצא צבורי פירות וצבורי מעות חייב להכריז:

שמעת מינה: משמע שמגין נחשב לסימן, כלומר שאם המאבד אומר כמה צבורי פירות או צבורי מעות היו שם זה נחשב לסימן ועל המוצא להחזיר לו, שהרי אין למאבד סימן אחר לתת למוצא.

דחייה: **תני צבור פירות**: תגרוס במשנה 'צבור פירות', דהיינו שמצא צבור אחד של פירות (ומס' הפירות שבצבור אינו נחשב לסימן, כיון שהמאבד לא יודע בדיוק כמה פירות יש לו בכל צבור, אבל אם יש לו כמה צבורים הוא יודע את מנין הצבורים), וכיון שהפירות צבורים יחד מסתבר שהוא הניחם שם, וא"כ המקום שבו הם נמצאים הוא הסימן.

שמעת מינה: א"כ משמע שמקום נחשב לסימן.

דחייה: **תני צבורי פירות**: תגרוס במשנה 'צבורי פירות', דהיינו שמנין נחשב לסימן ולא המקום. כוונת הגמ' שאי אפשר להוכיח מהמשנה לא שמנין נחשב לסימן ולא שמקום נחשב לסימן.

*

למדנו במשנתנו - מצא שלשה מטבעות זה על גב זה חייב להכריז:

והוא שעשויין כמגדלין: כלומר שהוא מצא שלושה מטבעות אחת על גבי השניה באופן שהתחתונה רחבה יותר מכולן, והמטבע שמעליה צרה יותר מהתחתונה, והמטבע העליונה צרה יותר מהאמצעית, כמו מגדל שהיסוד שלו רחב והוא מתקצר ועולה, וכיון שהם מונחים בצורה הזאת הדבר מוכיח שהן לא נפלו, אלא המאבד הניחן שם והיה בדעתו לחזור ולקחת אותן והוא שכת, ולכן המוצא צריך להכריז והמאבד בא ונותן סימן ואומר שהן היו מונחות כמגדלים.

תניא נמי הכי: וכן למדנו בברייתא - מצא מעות מפוזרות וכו', ואלו הן עשויין כמגדלים שלשה מטבעין זה על גב זה. כפי שאמר רבי יצחק מגדלאה שכל אחת צרה מזו שתחתיה.

קושיא: **הא גופא קשיא**: בתחילת הברייתא נאמר שאם מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו, משמע שאם הם **משלחי שלחופי** דהיינו שכל מטבע מונחת מעט על חברתה ומעט על הקרקע חייב להכריז כיון שאין זו דרך נפילה אלא המאבד הניחם שם, ואילו בסיפא נאמר שאם מצא מטבעות המונחות כמגדלים חייב להכריז, ומשמע שאם הם משלחי שלחופי הרי אלו שלו כיון שזו דרך נפילה.

תירוץ: **תנא**: התנא של הברייתא קורא למטבעות שאינם כמגדלים בשם 'מפוזרות', וכוונת הרישא 'מפוזרות' שגם אם מצאם 'משלחי שלחופי' הם נחשבים ל'מפוזרות' והרי אלו שלו.

א"ר חנינא: הדין של מצא שלושה מטבעות כמגדל חייב להכריז נאמר רק במקרה שכל אחת משלושת המטבעות היא של מלך אחר, דהיינו שעל כל מטבע מוטבעת צורה אחרת (= כל מלך מטביע את שמו וצורתו על המטבע של מדינתו), אבל אם כל המטבעות הן של מלך אחד אינו חייב להכריז.

שאלה: היכי דמי? באיזה מקרה רבי חנינא דיבר? אם מדובר שהמטבעות מונחות כמגדלים הרי אפילו אם הן של מלך אחד חייב להכריז, כיון שזו דרך הנחה ולא נפילה, ואם הן לא מונחות כמגדלים אפילו אם הן של שלושה מלכים לא חייב להכריז כיון שזו דרך נפילה.

תשובה: אלא אי אתמר הכי אתמר: אלא כך אמר רבי חנינא: הדין של מצא שלושה מטבעות כמגדל חייב להכריז נאמר אפילו במקרה שכל המטבעות הן של מלך אחד (= שעל כולן מוטבעת אותה צורה), אלא שהן כעין שלושה מלכים, דהיינו שכל אחת מהן ברוחב שונה והן נראות כשלושה מטבעות שונות, וכגון שהן מונחות כמגדלים דהיינו **רויחא תתאה, ומציעא עילייה, וזוטא עילייה מציעא**, כלומר הגדולה היא התחתונה, והאמצעית ברוחבה מעליה, והקטנה מעל האמצעית, שאז אנו אומרים שהמאבד הניחם שם. אבל אם הן כעין של מלך אחד דהיינו שכולן באותו גודל, אפילו שהן מונחות אחת על השניה ממש (ולא 'משלחפי שלחופי') אנו אומרים שיתכן שכך הן נפלו, וכיון שאין למטבעות סימן וגם המאבד אינו יודע היכן הן נפלו ממנו לכן הרי אלו שלו.

ורבי יוחנן אמר: רבי יוחנן חולק ואומר שאפילו מטבעות של מלך אחד שרוחבן שווה אם מצאן מונחות אחת על השניה חייב להכריז, כיון שיש כאן סימן לפי שלא יתכן שהן נפלו בצורה הזאת.

שאלה: מאי מכריז? כלומר איזה סימן המאבד יכול לתת למוצא? **תשובה: מנין:** שיתן כסימן את מספר המטבעות שאיבד (וכל שכן שיכול לתת כסימן את צורת ההנחה שהיא כמגדלים).

קושיא: מאי איריא תלתא אפילו תרין נמי: א"כ אפילו שני מטבעות הם סימן, ומדוע מדובר בשלושה דווקא? (= הגמ' מבינה כעת שהמוצא מכריז רק 'מצאתי אבידה' ולכן אפילו שני מטבעות הם סימן).

אמר רבינא: המוצא מכריז 'מצאתי מטבעות' ולא אומר כמה מטבעות מצא, וכיון שמיעוט 'מטבעות' הוא שני מטבעות לכן המאבד לא יכול לתת לו סימן שאיבד שני מטבעות, וכן אינו יכול לתת סימן שהן מונחות אחת על השניה כיון שיתכן שהן נפלו בצורה הזאת, ולכן מדובר בשלושה מטבעות (לפחות) דווקא. [מהשאלה 'מאי מכריז' ועד כאן ביארנו ע"פ הריטב"א, וראה רש"י שביאר בדרך אחרת].

בעי ר' ירמיה, כשיר מהו: מה הדין אם המטבעות היו מונחות בעיגול (כמו צמיד). **כשורה:** זו ליד זו בשורה. **חצונה:** כמו ניקוד סגול ❖: **כסולם:** כמו מדרגות, כלומר רוב המטבע האמצעי מונח על התחתון ורוב העליון על האמצעי.

פשוט מהא חדא: אפשר לפשוט את אחד מהספקות הנ"ל מדברי רב נחמן שאמר שאם מכניס קיסם בין המטבעות ונוטלן בבת אחת חייב להכריז, וזה שייך במטבעות המונחות כסולם, וא"כ תפשוט שחייב להכריז.

בעי רב אשי, כאבני בית קוליס מהו: שהיו מונחות כמו עבודה זרה ששמה 'מרקוליס', ויבואר לקמן איך.

ואלו הן **אבני בית קוליס אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן:** מטבע אחת בצד ימין ומטבע אחת בצד שמאל, והמטבע השלישית חציה על הימנית וחציה על השמאלית.

*

תנו רבנן: המוצא סלע (= מין מטבע) בשוק, ומצאו חבריו ואמר לו 'שלי היא' ונתן לו סימן שהיא חדשה או שנירון קיסר מוטבע עליה או שהיא של מלך פלוני, לא אמר כלום והיא שייכת למוצא. **ולא עוד אלא אפילו** אם שמו של חבריו כתוב עליה לא אמר כלום, לפי שאין סימן למטבע.

והטעם שאין סימן למטבע, **דאמר דלמא אפוקי אפקה ומאיניש אחרינא נפל:** כלומר לפי שיתכן שהיא היתה פעם אצל חבריו ולכן הוא מכיר את הסימנים שעליה, אבל אח"כ הוא כבר הוציאה (כגון שקנה בה משהו וכדו') והיא נפלה ממישהו אחר.

משנה: מצא אחר הגפה: כותל של עץ או של קנים. **גדר:** מאבנים. **הרי זה לא יגע בהן:** יבואר בגמ'.

אם מכוסה לא יגע בו: לפי שהדבר ניכר שמישהו הניח שם את הכלי בכוונה, ולא על זה הזהירה התורה "וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֹדֹת אֲחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבֵד מִמֶּנּוּ וּמִצְאָתָהּ לֹא תֹכַל לְהִתְעַלֵּם", משום שהכלי מתשמר שם.

גמרא: מאי טעמא? מדוע אם מצא גוזלות מקושרים הרי זה לא יגע בהן?

תשובה: דאמרינן: משום שאנו אומרים שאיש אחד הצניע אותם כאן, ואם המוצא יקח אותם הרי אין לבעליהם סימן, ולכן עליו להשאירם עד שיבוא הבעלים ויקח אותם.

קושיא: ואמאי: והרי יש להם קשר (כפי שאמרה המשנה 'גוזלות מקושרין') והוא הסימן!

תירוץ: במקושרין בכנפיהן: מדובר שהגוזלות קשורות בכנפים שלהן, וכיון שכולם קושרים כך אין זה סימן.

קושיא: ולהוי מקום סימן: שהמקום בו מצאם הוא יהיה הסימן! **תירוץ: במדדין:** מדובר שהגוזלות מדדות ממקום למקום ולכן אין המקום סימן.

קושיא: אי במדדין וכו': א"כ הן שייכות למוצא, שהרי הם באו משאר העולם ואין זה דרך הינוח, וכיון שאין בהם סימן הן של המוצא.

תירוץ: איכא למימר וכו': יתכן שהם באו מהעולם (= כיון שהם מדדים) ויתכן שאיש אחד הצניע אותן כאן (= כיון שהם מקושרים), ויש כאן 'ספק הינוח' בדבר שאין בו סימן, והדין הוא שבספק הינוח לכתחילה לא יטול, כיון שאין להם סימן ואם יטול הבעלים מפסיד, ולכן לכתחילה לא יטול והבעלים יבואו אח"כ ויקחו אותם, ואם כבר נטל לא יחזיר (= למי שטוען שהם שלו) לפי שאין בהם סימן.

*

למדנו במשנתנו - מצא כלי באשפה, מכוסה לא יגע בו. מגולה, נוטל ומכריז:

קושיא: ורמינהו: והרי למדנו בכרייתא שאם מצא כלי טמון באשפה צריך להכריז, לפי שדרך האשפה להיפנות משם, ואם הוא לא יקח את הכלי כעת הרי שכשיפנו משם את האשפה יבוא גוי או ישראל החשוד שלא להחזיר אבידה ויטול את הכלי לעצמו, ולכן עליו ליטול את הכלי ולהכריז.

רב זביד מתרץ: המשנה עוסקת ב'כובי וכסי' דהיינו קנקנים וכוסות שהם כלים גדולים והם טמונים שם בכוונה ולכן לא יגע בהם, והברייתא עוסקת בסכינים והמניק שהם כלים קטנים, והם הושלכו לשם בטעות עם האשפה שבבית ולכן עליו ליטול ולהכריז.

רב פפא מתרץ: גם המשנה וגם הברייתא עוסקות ב'כובי וכסי', אלא שבברייתא מדובר באשפה שדרך לפנותה משם ולכן נוטל ומכריז, ואילו במשנה מדובר באשפה שאין דרך לפנותה ולכן לא יגע בהם.

קושיא: **אשפה העשויה לפנות? אבידה מדעת היא!** אם בברייתא מדובר באשפה שדרך לפנותה א"כ מי שהניחם שם איבד את הכוסות והקנקנים מדעת ובכוונה, שהרי היה עליו להעלות בדעתו שיפנו משם את האשפה, ומדוע צריך להכריז?

אלא באשפה שאינה עשויה לפנות וכו': אלא מדובר בברייתא באשפה שאין דרך לפנותה, ולכן אין זו אבידה מדעת, ואח"כ החליט בעל האשפה לפנותה מיד, ולכן צריך ליטול ולהכריז כדי שלא יפנו את האשפה עם הכלים.

קושיא: **בשלמא לרב פפא:** לתירוצו של רב פפא אכן מובנים דברי הברייתא 'שכן דרך אשפה לפנות', כלומר שהטעם שצריך ליטול ולהכריז הוא כיון שלפעמים הבעלים מחליטים כן לפנותה, אבל לתירוצו של רב זביד לא מובנים דברי הברייתא הנ"ל, שהרי לא זה הטעם שצריך להכריז אלא משום שמדובר בכלים קטנים שהושלכו לאשפה בטעות.

תירוץ: **שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים:** כוונת הברייתא שהדרך לפנות כלים קטנים מהבית לאשפה בטעות, ולכן צריך להכריז.

*

משנה: גל: גל אבנים מחומה שנפלה. **הרי אלו שלו:** יבואר בגמ'.

מחציו ולחוץ שלו: אם מצאה באחד מחורי הכותל הסמוכים לרשות הרבים, והיא היתה מונחת מחצי עובי הכותל ולחוץ, הרי אלו שלו לפי שמסתבר שאחד מבני רה"ר הניחו שם ושכח. (ויש להקשות, שאם הוא הונח שם אסור לגעת בו, שהרי אפילו ספק הינוח לא יטול וכל שכן ודאי הינוח, תשובה: הגמ' לקמן מעמידה שמדובר כאן שהכלי העלה חולדה וא"כ הוא מונח שם הרבה זמן וכבר התייאשו הבעלים).

מחציו ולפנים של בעל הבית: אבל אם מצאה מחצי עובי הכותל ולפנים היא שייכת לבעל הבית, לפי שמסתבר שהוא הניחה שם.

אם היה משכירו לאחרים: אם הוא משכיר את ביתו לאנשים אחרים, אפילו אם מצא בתוך הבית הרי אלו שלו, לפי שלא ידוע של מי היא והבעלים כבר התייאשו.

גמרא: תנא וכו': הטעם שאם מצא בגל ובכותל ישן הרי אלו שלו, לפי שהמוצא יכול לומר לבעל הגל או לבעל הכותל 'מה שמצאתי היה שייך לאמוריים שגרו בארץ ישראל לפני שאבותינו גירשו אותם'.

קושיא: אטו: וכי רק האמוריים היו מצניעים חפצים בכתלים וישראל לא מצניעים? והרי בעל הכותל משתמש בכותל הזה כבר כמה שנים ומסתבר שגם הוא מצניע שם חפצים, ומדוע הרי אלו של המוצא?

תירוץ: לא צריכא דשתין טפי: מדובר שהחפץ העלה הרבה חלודה, ולא מסתבר שבעל הכותל השאירו שם כ"כ הרבה זמן, ולכן המוצא יכול לומר לו שזה עוד מזמן האמוריים.